

PAUL KRETSCHMER: *Objektive Konjugation im Indogermanischen*, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philos.-hist. Kl. Sitzungsberichte 225, 2. Wien 1947. Str. 1—49.

Paul Krečmer je u ovoj raspravi pokušao do objasniti nastanak sekundarnih „slabih“ preterita sa karakteristikama -s-, -t-, -v- i -k-. Govoreći prvo o rasprostranjenom s- preteritu, on je upoređujući značenje grč. ko-renskikh aorista (ἔστα hom. στή „stupi“ ἔφυσ „poraste“) sa značenjem „slabog“ aorista (ἔστασε „postavi“, ἔφυσεν „pusti da poraste“) izveo zaključak da elemenat -s- nema veze sa osobenom funkcijom i značenjem aorista, već da samo pretvara intransitivne glagole u tranzitivne t. j. naznačuje da glagolska radnja ima neki objekat za cilj.

Kako je bitna crta objektivne konjugacije mnogih neindoevropskih jezika (ugrofinskih, kavkaskih, indijanskih) umetanje jednog pronominalnog elementa u glagolski oblik radi označavanja objekta, cilja radnje, to je Krečmer, oslanjajući se na sličnu pojavu u albanskom jeziku (kada alb. glagol ima uza se objekat, stavlja se uvek pred glagolski oblik proklitična lična zamenica), izveo zaključak da je i indoevropski imao objektivnu konjugaciju.

Pisac smatra da je elemenat -s-, koji tranzitivise glagole, poreklom od pokazne zamenice ievr. so, st. ind. sa, grč. ó, te je stoga značenje aorista ἀπέστησε „ustupi ga“ t. j. neki objekat. Gubljenje prvobitnog značenja objašnjava obrazovanjem akuzativa, padeža objekta, i smanjenjem volumena pokazne zamenice (so, sa > s). Daljom analizom u istom pravcu izvodi elemenat -t-, koji se javlja u sabelskom, germanskom i keltskom perfektu, iz početnog konsonanta nom. neutruma i kosih padeža iste zamenice i smatra da je time rešeno pitanje ievr. karakteristike -t- germanskog slabog preterita. Pri ovome se izvođenju oslanja na tranzitivirajuću funkciju tog infiksa koja je vidna u slučajevima kao: intraz. wog, tranz. wägte.

Dalje pisac raščlanjuje st. ind. demonstrativ asáu na tri elementa: deiktičko e-, so- = st. ind. sa i koren indoir. zamenice ava-, slov. ovъ, da bi ovim poslednjim objasnio postanak perfekta tipa st. ind. dadháu kome odgovaraju lat. perfekti na -vi; ovde dodaje da se taj objektivni elemenat nalazi možda i u slov. participima preterita akt. davъ, देंवъ, i u litv. dave, daves.

Najzad pristupa ispitivanju četvrtе preteritalne karakteristike -k- (ἔδωκα, ἔθηκα) iz lat. čestice -ce (u hisce i ce-do „daj ovamo“) sa kojom bi u vezi moglo da bude -ki koje se u litv. dodaje imperativu. Protiv ovog govori lokalno značenje čestice. Pisac misli da se radi o stvaranju jednog novog objektivnog elementa (infiksa), što je moguće obrazložiti time da su objekti uz glagole značenja „dati, staviti, položiti, baciti, pokrenuti“ isključivo ili pretežno predmeti, dok uz ostale glagole objekti mogu biti i živa bića i predmeti. Ovde ističe podudaranje sa neindoevr. jezicima, etruskim i retskim, koje pisac ne smatra slučajnim.

Na kraju Krečmer dodaje još jedan argument koji, pored albanskog načina izražavanja, treba da osigura postojanje objektivne konjugacije u indoevropskom. To je odsustvo objekta na votivnim natpisima i signaturama umetnika; oblici ἀνέθηκε, ἐποίησε, dedit, fecit itd. mogu se razumeti samo ako se u njihovim preteritalnim karakteristikama vide ostaci pokaznih zamenica objektivne konjugacije (ἐποίησε „načini ga“).

M. Flašar, Beograd.

PAUL KRETSCHMER: *Die Danaver (Danuna) und die neuen kilitischen Funde*. Anzeiger der österreichischen Akademie der Wissenschaften, Philos.-hist. Kl., 86, Jahrgang 1949, Nr. 1—25, 1950, Wien.

Pod ovim je naslovom Paul Krečmer, u svojoj 84-toj godini, dao nov prilog izučavanju istorije drevnih naroda. Povod radu je nalaz (1946—47) i delimično objavljivanje paralelnih tekstova u hijeroglifsko-hetitskom i feničkom pismu i jeziku od strane H. Th. Bossert-a (Belleten XII, 1948,

523 ss; Oriens I, 1948, 165 ss). Ovi tekstovi, nađeni u oblasti stare Kilikije kod današnjeg sela Karatepe na reci Cejhan (antički Pyramos), omogućuju čitanje hijeroglifskog hetitskog pisma.

Radi se o raspisu Asitavande (Asitavandas, Astvandas), vladara ili satrapa u zemlji Danava ili Danuna. Tekst se datira u 9, 8 ili 7 v. pre n. e.

P. Krečmer na osnovu imena dinasta i podataka iz El Amarne i Boghaskeja, vesti o vladajućem ariskom sloju u zemlji Mitani, zaključuje da su Indi (st. ind. Sindhu) došli u severnu Mesopotamiju iz oblasti oko Tanaisa—Dona, gde su u Maiotiji na Kubanu ostavili deo saplemenika t. zv. Sinde (Sindói). Manje jasni trag iranskih pokreta nalazi u imenu i tituli osnivača mitanijske moći:

sa-uš-ša-at-ar
mar par-sa-ša-tar
šar ma-i-ta-ni

„Sauššatar, sin Paršatara, vladar (zemlje) Maitani“. Analogno imenu Paršatar „Persijanaca vladar“, P. Krečmer analizira i Sauššatar vezujući ga za pleme u blizini Olbije Σαίοι < Σαΐοι (natpis u Olbiji, Latišev Inscr. Ponti Eux. I, 16, A 34) te nalazi stara sedišta Iranaca na Hipanisu—Bugu. On među iranska plemena koja su sa Indima krenula preko Kavkaza stavlja i Danune. Da su se ovi dalje iselili u istočnu Kilikiju, i to najkasnije u prvoj polovini 14 v., dokazuje pismo Abimiklija, Tirkog vladara, faraonu Amenofisu IV, a novootkriveni natpis Asitavande da su se tu i održali do 9 ili 8 v. pre n. e., ali su, bar pri pisanju, svoj jezik, o kome nas obaveštava samo njihovo ime, zamenili hijeroglifsko-hetitskim i feničkim.

Da Persijanci znaju za Danuna izvodi P. Krečmer iz počasnog imena koje Kir daje svome drugom sinu Smerdisu: Ταναοῦσάρης (Xenoph. Cyrop. VIII, 7, 11) koje smatra za skraćeni oblik od Danavaḫšatar „vladar Dana-jaca“ (Gl. XXIV, 21).

Među „narodima sa mora“ koji su napadali na Egipat (oko 1193) bili su i Danuna (papirus Harris: o uništenju Danuna i drugih; natpis na obelisku Ašurnaziraplia II, 883—859: o spaljivanju gradova Danuna).

Ovde P. Krečmer nadovezuje tvrdnjom da su oni od Danuna, koji su učestvovali u ratu pali sa ženama i decom u egipatsko ropstvo, te ih, pošto je istakao opravdanost izjednačavanja Danuna (Danava) sa hom. Danavoi, najzad, posle bekstva morem preko Roda, iskrčava kod Piramije na Peloponezu. Pri tome se oslanja na mitsku podlogu Eshilovih Hiketida, čijim izvorom smatra izgubljeni ep Danais, i na Plutarha (Pyrh. 32), a ove mitske podatke osnažuje podudarnošću naziva Pyramia i Pyramos (reka u Kilikiji na kojoj je bio grad Asitavande), i imena rečice Tanaos u tireatidskoj oblasti sa Danaos.

Iz Hiketida vidi da su Grci, i pored Homerovog izjednačavanja Dana-jaca sa Ahajcima, bili svesni danajskog negričkog porekla, a mogući razlog prihvatanja naroda i imena Dana-jaca na Peloponezu nalazi u pripisivanom im iskustvu u kopaњу bunara i pomorskoj veštini njihovoj.

M. Flašar, Beograd.